

Asia: VN/11746/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tasa-arvolain muuttamisesta (palkka-avoimuuden lisääminen)

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä hallituksen esityksen sisällöstä

Luonnos hallituksen esitykseksi on toteuttamiskelvoton.

Lausuttavina olevat esitykset on valmisteltu ja perusteltu poikkeuksellisen puutteellisesti ja yksipuolisesti. Esitysten valmistelu ei ole täyttänyt lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. EK erosi esityksiä valmistelleesta työryhmästä jo työn alkuvaiheessa. Tämä hyvin poikkeuksellinen menettely johtui siitä, että työryhmän STM-johto ei suostunut noudattamaan normaaleita lain huolellisen valmistelun periaatteita, joihin kuuluu eri vaihtoehtojen punninta tasapuolisesti ja niihin liittyvien näkökohtien huomioon ottaminen sekä hyvien ja huonojen puolien selvittäminen.

Esitykset perustuvatkin STM:n tasa-arvoyksikön yksipuolisesti laatimiin pykäliin, jotka on nyt vaan puettu hallituksen esityksen muotoon. Esityksistä vaikuttaa paistavan läpi ideologiset haaveet, eivätkä ne keskeisiltä osiltaan vastaa käytännön työelämän tarpeisiin.

Työelämään soveltumattomat esitykset eivät hyödytä ketään. Käytännölle vieraita pykälä ei työpaikoilla kaivata, eikä pykälien pakkonoudattaminen edistä niiden tavoitteita.

Esityksillä väitetään täytettävän pääministerin Marinin hallitusohjelman kirjaus palkka-avoimuuden lisäämisestä. Todellisuudessa esitykset menevät rajusti hallitusohjelmassa vaadittua pidemmälle.

Esitykset menevät kokonaisuudessaan huomattavasti pidemmälle mitä missään muussa EU-maassa on säädetty ja mitä EU:ssa parhaillaan valmisteltavana olevassa palkka-avoimuusdirektiivissä tullaan säätämään. Tätä faktaa ei ole mainittu ollenkaan lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä.

Lakia ei tule muuttaa, jos muutos ei ole perusteltavissa objektiivisesti todennetuilla ongelmilla tai puutteilla, jotka muutoksella voidaan korjata.

Lausuttavina olevat esitykset eivät keskeisiltä osiltaan perustu sellaisiin objektiivisesti todennettavissa oleviin ongelmiin tai puutteisiin, jotka esityksillä voitaisiin korjata. Esityksiä perusteellaan tavoitteilla, joita niillä ei juurikaan voida saavuttaa.

Lakia ei tule myöskään muuttaa, jos sen muuttamisesta aiheutuisi tarpeettomia haitallisia vaikutuksia.

Lausunnolla olevaan hallituksen esitykseen sisältyvät vaikutusarviointit eivät täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Vaikutusarviointit ovat olennaisen puutteelliset ja yksipuoliset. Arvioinneissa on vähätelty tai sivuutettu käytännössä kokonaan esitysten haitalliset vaikutukset esimerkiksi työpaikkojen ilmapiiriin.

Esitykset eivät myöskään sisällöltään täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Keskeiset esitykset eivät esimerkiksi ota huomioon olennaisia EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) vaatimuksia.

Tasa-arvo on erittäin kannatettava ja tärkeä perusoikeus. Sen nojalla ei voida kuitenkaan esimerkiksi perustella toisen perusoikeuden, yksityisyyden suojan, alasajoa tavalla, joka eroaisi rajuudessaan huomattavasti muista EU-maista.

- ehdotettu 6 §:n 3 momentti

Esitys on lähtökohtaisesti kannatettava. Esitys toteuttaa pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen palkka-avoimuuden lisäämisestä. Esitys vaatii kuitenkin vielä viimeistelyä, jotta sen sisältö soveltuisi paremmin käytännön työelämään.

Esityksen viimeistely on tarpeen näiltä osin:

1) Selvitysvelvollisuuden tulee olla vuoden sijaan kerran 2 tai 3 vuodessa. Palkkausjärjestelmät ym. eivät muutu vuosittain, joten vuosittaiselle selvitysvelvollisuudelle ei ole todellisia perusteita.

2) Selvitysvelvollisuudesta tulee voida sopia toisin työehtosopimuksella tai paikallisesti. Palkkausjärjestelmistä sovitaan työehtosopimus- ja yrityskohtaisesti, joten on luontevaa, että myös selvitysvelvollisuuden sisällöstä sovitaan ala- tai työpaikkakohtaisesti.

- ehdotettu 6 a §:n 4 momentti

Esitys on kannatettava. Esitys toteuttaa pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen palkka-avoimuuden lisäämisestä tasapainoisella ja selkeällä tavalla.

- ehdotettu 6 b §:n 4 momentti

Esitys on poikkeuksellisen puutteellisesti ja yksipuolisesti perusteltu ja valmisteltu.

Esitys ei perustu sellaisiin objektiivisesti todennettavissa oleviin ongelmiin tai puutteisiin, jotka sillä voitaisiin korjata. Esitystä perusteellaan tavoitteilla, joita sillä ei voida saavuttaa.

Esitys ei myöskään sisällöltään täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Esitys ei esimerkiksi ota huomioon olennaisia EU:n tietosuoja-asetuksen (GDPR) vaatimuksia.

Esitys on toteuttamiskelvoton.

- ehdotettu 10 §:n 5 momentti

Esitys on poikkeuksellisen puutteellisesti ja yksipuolisesti perusteltu ja valmisteltu.

Esitys ei perustu sellaisiin objektiivisesti todennettavissa oleviin ongelmiin tai puutteisiin, jotka sillä voitaisiin korjata. Esitystä perusteellaan tavoitteilla, joita sillä ei voida saavuttaa.

Esitys ei myöskään sisällöltään täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Esitys ei esimerkiksi ota huomioon olennaisia EU:n tietosuoja-asetuksen (GDPR) vaatimuksia.

Esitys on toteuttamiskelvoton.

- ehdotettu 14 a §:n 2 momentti

-

- ehdotettu 17 §:n 3 momentin kumoaminen

-

- taloudelliset vaikutukset, 4.2.1

Vaikutusarviointit eivät täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Vaikutusarviointit ovat olennaisen puutteelliset ja yksipuoliset. Arvioinneissa on vähätelty tai sivuutettu käytännössä kokonaan esitysten haitalliset vaikutukset. Vaikutusarviointit pitää tehdä kokonaan uudestaan ja ottaa niiden valmisteluun myös yritykset mukaan.

- vaikutukset viranomaisten toimintaan, 4.2.2

-

- vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon, 4.2.3

-

- vaikutukset työtyytyväisyyteen, työhyvinvointiin ja organisaation tuottavuuteen, 4.2.4

Vaikutusarviointit eivät täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Vaikutusarviointit ovat olennaisen puutteelliset ja yksipuoliset. Arvioinneissa on vähätelty tai sivuutettu käytännössä kokonaan esitysten haitalliset vaikutukset. Vaikutusarviointit pitää tehdä kokonaan uudestaan ja ottaa niiden valmisteluun myös yritykset mukaan.

- vaikutukset työllisyyteen, 4.2.5

Vaikutusarviointit eivät täytä lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Vaikutusarviointit ovat olennaisen puutteelliset ja yksipuoliset. Arvioinneissa on vähätelty tai sivuutettu käytännössä kokonaan esitysten haitalliset vaikutukset. Vaikutusarviointit pitää tehdä kokonaan uudestaan ja ottaa niiden valmisteluun myös yritykset mukaan.

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestykseen koskevat huomiot

Luonnos hallituksen esitykseksi on tältäkin osin yksipuolinen ja puutteellinen.

Esityksessä ei ole muun muassa otettu huomioon, mitä eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunut virkamiesten palkkojen julkisuuden perusteesta. Perustuslakivaliokunta on katsonut virkamiesten palkkojen julkisuuden perusteeksi julkisen vallan valvontamahdollisuuden ja julkishallinnon avoimuuden, ei tasa-arvon edistämistä tai syrjinnän kieltoa.

Muut huomiot

-

Erilliskysymys 1. Tulisiko tasa-arvolain 6 a §:ssä tarkoitettua tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoitetta muuttaa siten, että tasa-arvosuunnitelma olisi laadittava työpaikoilla, joissa työnantajan

palvelussuhteessa olevan henkilöstön määrä olisi säännöllisesti vähintään 20 työntekijää (eikä 30 työntekijää kuten nyt)? Miten perustelite näkemystänne?

Lakia ei tule muuttaa. Perustelut:

1) Lakia ei tule muuttaa, jos muuttamista ei ole perusteltu objektiivisesti todennettavissa olevilla ongelmilla tai puutteilla, jotka muutoksella voidaan korjata. Kysymykseen sisältyvää muutosesitystä ei ole perusteltu mitenkään. Perusteita lakimuutokselle ei voida keksiä jälkikäteen.

Ei ole olemassa mitään objektiivisesti todennettavaa tietoa tai näyttöä siitä, että 20-29 työllistävässä yrityksissä olisi sellaisia ongelmia tai puutteita, jotka korjaantuisivat tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvollisuudella.

30 työntekijän alaraja on katsottu perustelluksi tasa-arvosuunnitelman lisäksi muissa lakisääteisissä työnantajien suunnitelmavelvollisuuksissa.

2) Lakia ei tule muuttaa, jos sen muuttamisesta aiheutuisi tarpeettomia haitallisia vaikutuksia. Kuten työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) muutosesityksestä antamassaan lausunnossa toteaa, muutoksesta aiheutuisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa pienemmille yrityksille.

Muutoksesta aiheutuvan hallinnollisen taakan määrä on objektiivisesti todennettavissa.

Erilliskysymys 2. Mikä on näkemyksenne esitykseen sisältyvästä yksityisyyden suojasta?

Lakiehdotus ei täytä EU:n tietosuojasetuksen (GDPR) vaatimuksia, ja se on näin ollen yksiselitteisesti EU-oikeuden vastainen. Asiaan ei ole kiinnitetty asianmukaista huomiota lakiesitystä valmisteltaessa.

EU:ssa on valmisteilla palkkatasa-arvoa koskeva direktiivi. Yksi keskeisiä lähtökohtia direktiivin valmistelussa on ollut, että yksittäisen työntekijän palkkatiedot eivät saa paljastua toiselle työntekijälle, eivät suorasti eivätkä epäsuorasti. Lakiesitys on siis ristiriidassa valmisteilla olevan direktiiviesityksen kanssa.

EU:n korkea tietosuojaviranomainen (European Data Protection Supervisor) arvioi valmisteilla olevaa direktiiviä GDPR:n näkökulmasta ja antoi siitä lausuntonsa 27.4.2021. Tässä tärkeässä lausunnossa tietosuojaviranomainen katsoi, että direktiivi on toteutettavissa kahdella GDPR:stä tulevilla reunaehdolla.

Ensiksikin, direktiiviesitykseen tuli lisätä suojatakeita niin, että yksittäinen työntekijä ei ole palkkatiedoista tunnistettavissa. Suomen lakiesityksen mukaan yksittäisen, tunnistettavan työntekijän palkkatiedot voisivat tulla sekä toisen työntekijän että henkilöstön edustajan tietoon. Ristiriita GDPR:ään on selvä.

Toiseksi, tietosuojaviranomainen katsoi, että kaikessa henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava GDPR:n vaatimuksia. Ei siis riitä, että tietojen saajalla on esimerkiksi salassapitovelvollisuus. GDPR asettaa tietojen käsittelijälle lukuisia muitakin velvoitteita, kuten tietoturvasta huolehtiminen, tiedottaminen, rekisteriselosteen ylläpito jne.

Luottamushenkilöt eivät tietojemme mukaan noudata henkilötietojen käsittelyssä GDPR:n vaatimuksia. SAK on ilmoittanut meille kantanaan, että luottamushenkilöitä ei voida pitää asetuksen tarkoittamina rekisterinpitäjinä ja ettei heidän tarvitse noudattaa tietosuojasetusta. Tämä on vastoin Suomen tietosuojavaltuutetun yksiselitteistä kantaa, jonka mukaan luottamushenkilöt ovat asetuksen tarkoittamia rekisterinpitäjiä.

Luottamushenkilöt voisivat henkilöstön edustajina saada lakiehdotuksen perusteella luottamuksellisia henkilötietoja. On nähdäksemme selvää, että henkilötietoja ei voi määrätä lailla annettavaksi taholle, josta jo etukäteen tiedetään, että se ei tule noudattamaan asetuksen vaatimuksia.

Äimälä Markus
Elinkeinoelämän keskusliitto EK